

μονή τὸ στίχο του ἀντὶς νὰ τὸν ξετινάξῃ σὰν πυροτέχνημα κι ἄς εἶναι κι ἀδούλευτος, δὲν εἶναι καινούργιο σύστημα καθὼς θέλουνε νὰ ποῦν οἱ σημερινοὶ οἱ φράγγκοι, μόνο παμπάλαιο καθὼς ἡ τέχνη. «Οἱ μικροδουλεῖς κάμνουν τὸ τέλει, εἶπε ὁ Μιχαήλ Ἀγγελοῦ, — μὰ τὸ τέλει μικροδουλεῖς δὲν εἶναι».

Μὰ ἀπὸ τίς χειρότερες ψῶρες τῆς σημερινῆς ἐποχῆς εἶναι καὶ τὸ πολὺ τὸ διάβασμα. Ἀρρώστια τοῦ νοῦ, καὶ τὸ σύμπτωμά της, — φιλομάθεια δίχως κρίση. Ἀγαπητοί μου νέοι, κι ἀγαπητότερές μου κοπέλλες, μὴν πολυδιαβάζετε. Ρίξτε τὰ στὸν Κεράτιο τὰ χαδεμένα σας τὰ ρομάντσα. Σὰν καθήστε τὸ βράδυ, ἀντὶς τόμους μωρολογιᾶ, καὶ μάλιστα ξένη μωρολογιᾶ, διαβάζετε ἕνα δυὸ καλοὺς στίχους. Ὅριστε ἕνα διστιχο γιὰ μιὰν ἀρχή, παρμένο κατὰ τύχη ἀπὸ τὸ Σολωμό· πῆτε μου ἂν δὲν ἔχη δέκα τόμους ρομάντσο μέσα του :

Κ' ὅταν ἀκούγῃ ξένο παιδί κοντά μου
Μά ννα νὰ λέρη, μοῦ σχιζεται ἡ καρδιά μου.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ.

EMILE ZOLA

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΤΟΥ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΥ ΒΙΟΥ

ΚΑΚΟΜΟΙΡΙΑ

I

Ὁ Γεννάρης περνᾷ ψυχρὸς, φαρμάκι. Ἀπὸ δουλειᾶ, ψωμί καὶ φωτιά, τίποτα δὲν ἀπόμεινε στὸ σπίτι. Ἡ φαμίλια τοῦ Μορισώ οὔτε νὰ φάγῃ πιά δὲν εἶχε. Ἡ γυνίκα πλύστρα, ὁ ἄντρας χτίστης, κάθονται κι' οἱ δυὸ μὲ τὸ μικρὸ τους σὲ μιὰ φωλιά, πού φαίνεται σὰ λεκὲς στὸ παράμερο ἐκεῖ μέρος ποῦνε χτισμένη. Ἀπάνω στὸ πέφτο πάτωμα τοῦ σπιτιοῦ, πιάνουν μιὰ κάμαρη, τόσο χαλασμένη πού βλέπεις καὶ τὴ βροχὴ νὰ μπαίνει μέσα, ἀπὸ τίς χαραμάδες τοῦ ταβανιοῦ. Καὶ πάλι θὰ τὰ υποφέρανε ὅλα χωρὶς νὰ βγάλουν λόγο, ἂν ὁ μικρὸς των Καρλότ, ἕνα ζουριδί δέκα χρονῶ, δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ κλοφάγῃ γιὰ νὰ μεγαλώσῃ. Ἐνα παιδί ἀρρωστικίκο, λιγνὸ, πολὺ ντυλικάτο, πού μὲ τὴν παρκαμικρότερη αἰτία ἔπεφτε στὸ κρεβάτι. Ὅταν ἐπήγαινε στὸ σχολεῖο, ἂν ἐπιμελιοῦνταν κομμάτι γιὰ νὰ μάθῃ, ἔτσι πῶς εἶχε ὄρεξι, ὅλα μὲ μιᾶς, τὴν ἄλλη μέρα ἀρρωστοῦσε. Μὰ πάλι, ὅσο χαλασμένο, γλωμὸ, κι' ἂν φαίνονταν, ἀπὸ τὸ κόψιμο τοῦ προσώπου του ἀμέσως καταλάβαινες τί διαβολάκι, τί ἀνοητοματάκι, παιδί ἦταν. Σ' εἶχε κἄτι λόγια, κἄτι ιδέες, πὺ μὲγάλες ἀπ' τὸ μπόι του.

Οἱ γονεῖς του τ' ἀγαποῦν, τρελλκλίνουνται γι' αὐτό. Τίς μέρες πού δὲν ἔχουν ψωμί νὰ τοῦ δώσουν, κλαῖουν, φαρμακκόνουνται, γιὰτὶ συλλογίζονταν πῶς τὰ παιδιὰ πεθάνουν σὰν τίς μνίγες στὸ σπίτι.

II

Ἐξω, στὸ δρόμο, σπάνουν παγωνιές. Ὁ πατέρας μπόρεσε νὰ χωθῇ σ' αὐτὴ τὴ δουλειᾶ. Ἰσιώνει τ' αὐλάκια μὲ τὸ φκιάρι καὶ μ' αὐτὸ κερδίζει δυὸ φράγγκα τὴν ἡμέρα. Ὡστόσο νὰ ξανακρίσουν τὰ γιαπιὰ, ὅλο καλὸ κι' αὐτὸ γιὰ νὰ μὴν πεθάνουν ἀπ' τὴ πείνα. Μὰ ἕνα βράδυ γυρίζει ὁ ἄνθρωπος σπῖτι του καὶ βρίσκει τὸν Καρλότ πλαγιασμένο. Τί ἔχει, οὔτε ἡ μητέρα του τὸ ξέρει. Τὸν ἔστειλε, λέγει, ὡς τίς Κοντέλ, στὴ θειά του, νὰ διῇ γιὰ κανένα φρέμα πὺ ζεστό ἀπ' τὴ βλοῦζα πού φοροῦσε καὶ τὸν ἔκανε νὰ τρέμῃ σὰ φύλλο. Ἡ θειά του εἶχε κἄτι φορέματα μόνε γιὰ μεγάλους ἄνθρώπους, καὶ τὸ παιδί γύρισε μὲ τρεμουλές, ζαλισμένο, σὰ νὰ ἦπαι. Τώρα κοιτεται στὸ κρεβάτι, τὸ μέτωπό του βγάζει φωτιές, παρκαμικεῖ, θαρρεῖ πού παίζει μπῆλινες καὶ φωνάζει.

Ἡ μητέρα κρέμασε ἕνα κουρελιασμένο σάλι στὸ παράθυρο γιὰ νὰ στομπώσῃ τὸ σπασμένο γυαλί. Ἀπάνω μονάχα ψηλὰ ἔμειναν δυὸ παράθυρα γερά, κι' ἀπ' αὐτὰ περνᾷ τὸ σταχτερὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ φτώχεια ξεγύμνωσε τὸ δωμάτιο ἀπ' ὅλα τὰ στρωσίδια· ὅλα τους τ' ἀσπρόρουχα εἶναι ἐνέχυρο. Μὰ βραδυὰ γιὰ νὰ μὴ μείνουν χωρὶς ψωμί ἀναγκάστηκαν νὰ πουλήσουν ἕνα τραπέζι καὶ δυὸ καρέκλες.

Πρῶτα ὁ Καρλότ κοιμοῦνταν καταγίς. Ἀφ' οὗτου ὅμως ἀρρώστησε τοῦ ἔδωσαν τὸ κρεβάτι, ἀλλὰ καὶ κεῖ δὲ βρίσκει ἡσυχία γιὰτὶ, φουχτιά φουχτιά τραβοῦσαν ἀπὸ κάτω του τὸ μαλλὶ τοῦ σελτέ καὶ τῶδιναν μιὰ πλάτρα πού τὰ γόραζε μισὸ φράγγκο τὴ λίτρα.

Τώρα ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα πλαγιαζοῦν σὲ μιὰ κώχη, ἀπάνω σ' ἕνα συκαμερὸ ἀχυρόστρωμα πού καὶ οἱ σκύλοι ἀκόμα δὲ θὰ τὸ στεργαν νὰ πλαγιαστούν. Κι' οἱ δυὸ ἔβλεπαν τὸν Καρλότ πού γύριζε ἀνήσυχα μέσα στὸ κρεβάτι του. Τί νᾶχη ἄραγε τὸ κακόμοιρο καὶ πολεμᾷ! Μὴν τύχη καὶ τὸ δάγγασε κανένα ζῶο, νὰ μὴν τὸν ἔδωσαν κανένα πειραχτικὸ πρᾶγμα κι' ἦπαι!

Μὰ γειτόνισσα ἀπ' τὸ πλαγιὸ τὸ δωμάτιο ἡ κ. Μποννὲ μπῆκε κείνη τὴν ὥρα μέσα κι' ἀφοῦ κλοκοίταξε τὸ μικρὸ λέγει πῶς ἔχει ἀνεμοπύρωμα. Τὴν ξέρε καλὰ ἐκεῖνη αὐτὴ τὴν καταραμένη ἀρρώστια. Ἀμ' δὲν ἔχασε καὶ τὸν ἄντρα της ἀπ' αὐτὴν.

Ἀπάνω σ' αὐτὰ τὰ λόγια ἡ μητέρα ἀρχίζει τὰ κλάμματα καὶ ὁρμᾷ καὶ σφίγγει τὸν Καρλότ στὴν ἀγκαλιά της. Ὁ πατέρας σὰν τρελλὸς βγαίνει, πᾶει νὰ φέρῃ ἕνα γιατρό. Σὲ λίγα γυρίζει μαζί μ' ἕνα μεγαλάνθρωπο μὲ κἄτι μούτρα, σὰ δυὸ ὦρες νὰ φέξῃ. Ὁ γιατρός βάζει τ' αὐτί του στὴ ράχη τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸ στηθοχτυπᾷ χωρὶς οὔτε λόγῳ νὰ βγάλῃ ἀπ' τὰ χεῖλιά του. Ὑστερα ἀναγκάζεται ἡ κ. Μποννὲ νὰ πᾶ στὸ δωμάτιό της καὶ νὰ φέρῃ χαρτί καὶ μολύβι γιὰ νὰ γράφῃ ὁ γιατρός τὴ συνταγή του. Ἀμα τὴν ἐτελείωσε κι' ἔφευγε, ὅλο ἔτσι βουβός,

ταραγμένη τρέχει ή μητέρα κατόπι του και με μισο-πνιγμένη φωνή τόν ρωτά.

— Τί άρρώστια έχει τό παιδί μου γιατρέ;

— Πλευρίτη, άπαντζά σύντομα, σύντομα.

— Υστερα ήρτε και ή σειρά του νά ρωτήση.

— Είστε καταγαραμμένοι στα φιλανθρωπικά κα-
ταστήματα;

— Όχι γιατρέ μου. Μά δέν είχαμε ανάγκη. Ήμασταν πολύ καλά ως τό περασμένο καλοκαίρι, ό χειμώνας μάς άφάνισε.

— Μή χειρότερα! μή χειρότερα! είπε κ' έφυ-
γε με τήν υπόσχεσι νά ξανάρτη.

Η κ. Μποννέ τούς δανείζει ένα φράγκο για
τό φαρμακοποιό. Με τά δυό φράγκα του Μορισώ,
αγόρασαν ένα κατσαρόλι, λίγα κάρβουνα και κερί.

Η πρώτη νύχτα πέρασε καλά. Αναψών τή
σάμπα. Ο άρρωστος σάν αποκοιμισμένος άπ' τή
πολλή ζέστη δέ μιλεί πιά. Τά μικρά χεράκια
του βγάζουν φλόγες. Οί γονιοί βλέποντας τό ά-
ποκατωμένο άπ' τόν πυρετό ήσύχασαν.

Τήν άλλη μέρα τί κακό, τήν ώρα πού ό
γιατρός μπροστά στό κρεβάτι κούνησε τό κεφάλι του
μ' άπελπισία. Μόνο κανένα ξαφνικό πού δέν τούς
κατέβηκε άπ' τήν τρομάρα πού τούς έπιασε.

III

Πέρασαν πέντε μέρες και τίποτα δέν άλλαζε.
Ο Καρλότ κοιμάται ζαρωμένος κοντά στό μα-
ξιλάρι του. Μέσα στην κάμαρη ή φτώχεια φυσά
δυνατώτερα. Θαρρείς πού μπαίνει με τόν άέρα
μαζί άπό τίς τρύπες του ταβανιού και του πα-
ραθύρου. Τό δεύτερο βράδυ είχαν πουλήσει και
τό τελευταίο πουκάμισο τής μητέρας. Τό τρίτο,
χρειάστηκε νά τραβήξουν ακόμη καμπόσες φουχ-
τιές μαλλί, άπό κάτω άπό τόν άρρωστο, για
νά πάγουν στό φαρμακοποιό. Κατόπι στέρεψαν
πιά όλα, δέν έμεινε τίποτα για νά πουλήσουν.

Ο Μορισώ όλο σπάνει κάθε μέρα, παγωνιές,
άλλά τά δυό φράγκα του δέ φτάνουν. Μ' όλη
τήν άπελπισία πού τόν έπλάκωνε όταν συλλογι-
ζονταν πώς δέν θά τούμενε πιά δουλειά, ό κα-
κόμοιρος εύχονταν τό λυώσιμο τής παγωνιάς, μήν
τύχη και θανατώση τόν Καρλότ τό τρομερό αυ-
τό κρύο, αν έβαστούσε.

Όταν πηγαίνει στην εργασία του χαρούμενος
βλέπει πώς υπάρχουν ακόμα πολλοί άσπροι δρόμοι.
Υστερα θυμάται τό μικρό πού πονοδέρνει εκεί
πάνω και με παρακαλετά ζητά άπ' τό Θεό
μιά άχτίνα του ήλιου, μιά άνοιξιάντικη ζέστη νά
σκούπιση τό χιόνι.

Τούλάχιστο, έλεγε, νά ήταν καταγαραμμένοι στα
φιλανθρωπικά καταστήματα θά είχαν τότες τό
γιατρό και τά γιατρικά χωρίς τίποτα.

Πηγαίνει ή μητέρα στό Δημαρχείο άλλά τής λέ-
γουν ότι είναι πολλοί πού ζητούν και πρέπει νά περι-
μένη. Δέν γύρισε όμως και μ' άδεια χέρια. Μιά

σπλαχνική κυρία τής έδωσε πέντε φράγκα. Άλλά
γλήγορα τελείωσαν κι' αυτά, κι' ή φτώχεια ξα-
νάρχισε.

Τήν πέμπτη μέρα ό Μορισώ φέρνει για τελευ-
ταία φορά τά δυό του φράγκα. Τό λυώσιμο τής πα-
γωνιάς άρχισε όταν του τάδωσαν του είπαν κι' ένα
εύχαριστώ, πού θά 'πη: μήν έρχεσαι πιά.

Η σάμπα στέκεται κρύα, φωλι δέν έχουν, ούτε
πηγαίνουν πιά τίς συνταγές στό φαρμακείο.

Μέσα στό βρώμικο δωμάτιο, τό λερωμένο άπ'
τήν ύγρασία, ό πατέρας και ή μητέρα τρέμουν αντί-
κρου στό μικρό τους πού ψυχολαχεί. Η κ. Μποννέ
δέν έρχεται πιά νά τούς διη. Είναι, λέγει, πολύ ευαί-
σθητη, πολύ πονετική και δέ μπορεί νά βσταχξη στη
λύπη πού θά τής προξενήση ή κατάσταση τους.

Οί άλλοι άνθρωποι του σπιτιού, βιαστικά βιαστι-
κά, περνούν μπροστά άπ' τήν πόρτα.

Άπ' ανάμεσα ή μητέρα, πιάνεται στα δάκρυα,
ρίχνεται στό κρεβάτι κι' αγκαλιάζει τό παιδί και
τό σφίγγει, σάνά θέλει νά του δώση άπ' τή δική της
τή ζωή για νά τό γιάνη.

Ο πατέρας, σάν τό βωδι, στέκεται ώρες στό πα-
ράθυρο, πότε και πότε σηκώνει τό σάλι και βλέπει
τούς πάγους νά λιώνουν, τό νερό νά στάζει χοντρές
χοντρές σταλαματιές άπ' τή στέγη και νά λερώνη
τό δρόμο. Ποιός ξέρει, συλλογίζεται μόνος του, μπορεί
κι' αυτό νά ωφελήση τόν Καρλότ.

Ένα πρωί ό γιατρός λέγει ότι δέ θά ξανάρτη
πιά, τό παιδί είναι αποφασισμένο, αυτός ό ύγρός
καιρός τ' άφάνισε, είπε.

Σ' αυτά άπάνω ό Μορισώ τρίζει τά δόντια του.
Έτσι ε! πού θά 'πη οί καιροί άφανίζουν αυτόν τόν
κακόμοιρο κόσμο. Έκανε παγωνιές, κι' αυτό πείρα-
ζε, έλυωσαν οί παγωνιές κι' αυτό είν' ακόμα χειρό-
τερο!... Άν έστεργε ή γυνίκα θάναθαν ένα κοιλό
κάρβουνα, θά πήγαιναν όλοι μαζί, θά γλύτωναν μιά
ώρα πρωτήτερα.

Ξανασηκώνεται ή μητέρα και πάγει στό Δημαρ-
χείο· αυτή τή φορά τής υπεσχέθηκαν ότι θά στείλουν
βοήθεια, και περιμένουν.—Τί κακορίζικη μέρα αυτή!
Ένα σκυλίτικο κρύο πέφτει, θαρρείς, άπ' τό ταβάνι.
Έβαλαν ένα χωματένιο τσανάκι για νά παίρνη τό
νερό πού στάζει σε μιά άκρα του δωματίου. Άπό
χτές έχουν νά πάγουν. Τό παιδί μόνη ήπια ένα φλι-
τζάνι μαλαχτικό πού έφερε άπάνω ή σπιτονοικοκυρά.

Ο πατέρας κάθεται μπροστά στό τραπέζι με τό
κεφάλι σκυμένο μέσα στα χέρια του και φυλάει
σά σαστισμένος. Τ' αυτιά του βοίζουν.

Σε κάθε κρότο περπατησιάς ή μητέρα τρέχει
στην πόρτα, θαρρεί πού έφτασαν πιά ή βοήθεια πού
τής υπεσχέθηκαν. Χτυπά ή ώρα έξη κι' ακόμα κανείς
δέ φάνηκε νάρτη.

Τό νύχτασμα άρχισε· τό φώς πού τρεμόβυνε,
θολό, βαρύ, και άπαίσιο έμοιαζε ψυχολαχτημα. Άξαφ-
να μέσα στό σκοτάδι πού όλοένα κατέβαινε, ό

Καρλότ μουρμουρίζει κάτι μισοφαγωμένα λόγια.— Μητέρα... Μητέρα... Η μητέρα του τὸν πλησιάζει. "Ένα ψυχρὸ φῶσμα θανάτου τῆς ἔρχεται κατὰμου-τρα. Βάζει τ' αὐτὴ τῆς, τίποτα δὲν ἀκούει, μόλις διακρίνει τὸ παιδί μὲ ἀναποδογυρισμένο κεφάλι, μὲ ἀλύγιστο σὰν τὸ ξύλο λαϊμό. Φωνάζει σὰν τρελλή: Φῶς! γλήγωρα φῶς! Καρλότ μίλησέ με.

Τὸ κερί εἶχε τελειώσει καιρὸ τώρα. Μὲ τῇ βία ποὺ ἔτριβε τὰ σπύρτα, τὰ σπάνει ἀνάμεσα στὰ δάχ-τυλά τῆς. Ἀπελπισμένη πιά πασπατεύει τὰ χέρια καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ...

— "Αχ Θεέ μου, πέθανε... Σήκω Μορισῶ καὶ σὺ, διές. Ὁ πατέρας σηκώνει τὸ κεφάλι σὰν τυφλὸς ἀπ' τῇ μαυρίλα τῆς νύχτας.

— "Ε καλὰ, τί θέλεις! πεθαμμένο ν'κι... γλύ-τωσε. Ἡ κ. Μποννέ ἄκουσε τὰ κλάμματα τῆς μητέρας κι' ἀπεφάσισε πιά νὰ κατέβῃ μὲ τῇ λάμπα τῆς. Τὴν ὥρα ποὺ ἄρχισαν οἱ δυὸ γυναῖκες νὰ σι-άζουν τὸ μικρὸ, χτυπᾷ ἡ πόρτα. Τοὺς ἔφεραν βοή-θεια δέκα φράγκα, μπιλλιέτα ψωμιῶν καὶ λουκάνικα.

Ὁ Μορισῶ γελά σά γάγκας καὶ λέγει ὅτι ἀργὰ πάν-τοτε φθάνουν ἀπ' τὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα.

IV

"Αχ! τὸ κηκόμοιρο μικρὸ κουράρι τοῦ παιδιοῦ λιγνὸ, ἐλαφρὸ, σὰν πούπουλο. Πές ποὺ πλάγιασεν στὸ κρεβάτι ἓνα σπουργίτι ποὺ ἦσαν στὸ δρόμο φοτισμένο ἀπ' τὸ κρῦο· περισσότερο τόπο δὲν ἔπιανε.

Τῆς κ. Μποννέ λύθηκε πάλε ἡ γλώσσα. Προτείνει νὰ φάγουν στὸ πλάγι τοῦ παιδιοῦ· τί ὠφελοῦν τὰ κλάμμα-τα, λέγει, μήπως θὰ τὸ ἀναστήσουν; Ἐκείνη εἶναι πρό-θυμη νὰ φέρῃ τὸ ψωμί καὶ τὸ κρέας, ἀκόμη καὶ κερί.

Τὴν ἀφίνουν νὰ κἀνῃ ὅτι θέλει. Ἐτοιμάζει αὐτὴ τὸ τραπέζι· σὲ λίγο, βάζει κιὰτὰ λουκάνικα ὀλόζεστα.

Οἱ Μορισῶ πεινασμένοι τρώγουν μὲ λαίμαργία κοντὰ στὸν Καρλότ, ποὺ βλέπουν τὸ χλωμὸ πρό-σωπο του μέσα στῇ σκιά. Ἡ σόμπα καίει. Τὸ χλιαρὸ ροχάλισμά τῆς τοὺς κάνει ν' ἀναχαλλιάζουν. Κάπο-τε, κάποτε τὰ μάτια τῆς μητέρας ὑγραίνονται, με-γάλα δάκρυα πέφτουν ἀπάνω στὸ ψωμί τῆς. "Αχ πῶς θὰ ζεσταίνονταν τώρα ὁ Καρλότ, μὲ τί ὄρεξι θάτρωγε τὰ λουκάνικα...

Ἡ κ. Μποννέ ἐπιμένει καὶ καλὰ ν' ἀγρυπνή-σῃ. Τὰ μεσάνυχτα ὁ Μορισῶ ἀποκοιμήθηκε μὲ τὸ κεφάλι ἀκουμπισμένο στὰ πόδια τοῦ κρεβατιοῦ, κι' οἱ δυὸ γυναῖκες ἔψησαν καφέ. Προσκάλεσαν καὶ μιὰν ἄλλη γειτόνισσα, μιὰ ράφτρα 18 χρονῶ, ποὺ ἔ-φερε μαζί τῆς καὶ μιὰ καράφα ρακί, γιὰ νὰ βάλῃ δά κι' αὐτὴ κάτι στὸ μερίδιό τῆς. Ἐπειτα ἄρχισαν μὲ ρουφιζιές νὰ πίνουν τὸν καφέ καὶ νὰ μιλοῦν χαμηλὰ, λέγοντας ἀναμεταξύ τους κἀτι τρομαχτικὲς ἱστορίες πεθαμμένων· ἀγάγια ἀγάγια ἡ φωνὴ τους δυνάττει, πῆραν δρόμο οἱ φυλακίες, μιλοῦν γιὰ τὸ σπῆτι, γιὰ τὸ μαχαλά, γιὰ ἓνα φονικὸ ποὺ ἔγινε στὸ δρόμο τοῦ Νωλέ. Ἀπὸ καμμιὰ φορὰ ἡ μητέρα σηκώνεται καὶ βλέπει τὸν Καρλότ, σὰν νῆθελε νὰ καταλάβῃ ἂν ἐσάλεψε.

Ἀποσπερὶς δὲν εἰδοποίησαν τῇ Δημαρχίᾳ καὶ γι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ φυλάξουν τὸ μικρὸ ὡς αὔριο ὅλη τὴν ἡμέρα. Ἐπειδὴ δὲν ἔχουν ἄλλο δωμάτιο· ἀναγκά-ζονται νὰ μένουν στὸ ἴδιο μὲ τὸν Καρλότ. Τρώγουν, κοιμοῦνται, ἐκεῖ.

Κάποτε τὸν ξεχνοῦν· ὅστερα ὅταν τὸν ξαναθυμηθοῦν θαρροῦν πῶς τὸν εἶχαν καὶ τὸν ἔχασαν ἀκόμη μιὰ φορὰ.

Τὴν μεθαυριανὴν ἡμέρα πιά, φέρουν τὸ κιβώρι μακρὸ σὰν κουτὶ παιχνιδιῶν, ἀπὸ τέσσαρα σα-νίδια πολὺ κηκοσυνηρμοσμένα, ποὺ τὸ ἔστειλε τὸ Δημαρχεῖον, τὸ πετοῦν μέσα, καὶ δρόμο, τρέχουν στὴν Ἐκκλησιᾶ. Πίσω ἀπὸ τὸ νεκρὸ ἔρχεται ὁ πά-τέρας μὲ δυὸ συντρόφους τοῦ ποὺ τὸν ἀπάντησαν στὸ δρόμο, κατόπι ἡ μητέρα, ἡ κ. Μποννέ κι' ἡ ἄλλη ἡ γειτόνισσα, ἡ ράφτρα. "Ὅλο αὐτὸ τὸ πλῆθος βουτᾷ μέσ' στὶς λάσπες ὡς τὰ μισὰ τὰ γόνατα. Δὲν βρέ-χει ἀλλὰ ἡ καταχνιὰ εἶναι τόσο πυκνὴ ποὺ μου-σκεύει τὰ φορέματα.

Στὴν Ἐκκλησιᾶ διαβάζουν τὰ νεκρώσιμα, καὶ τὸ τρεχὸ ξαναρχίζει ἀπάνω στὸ λιγδωμένο ἀπ' τὶς λάσπες πεζοδρόμι.

Τὸ νεκροταφεῖο εἶναι μακρὺ, στὴν ἄκρη τοῦ κό-σμου θαρρεῖς, ἔξω ἀπ' τὰ κάστρα. Ἀπ' τὰ πολλὰ περνοῦν ἓνα φράχτη ἀπὸ σανίδια καὶ φθάνουν ἐκεῖ, σ' ἓνα πλατὺ, ἀπέραντο τόπο, τριγυρισμένο μὲ ἄσπρα ντουδάκια.

Ἐδῶ κι' ἐκεῖ φαίνονται ἄγρια χορτάρια. Ἡ γῆ σκαμμένη σὲ πολλὰ μέρη κάνει καμπούρες, καὶ κάτω κάτω ἐκεῖ βαθειὰ φαίνονται κἀτι δένδρα γυμνά, ποὺ τὰ μαῦρα κλωνιά τους λεκιάζουν τὸν οὐρανό.

Ἡ συνοδία βαρὺν βαρὺν περπατεῖ ἀπάνω στὸ ἀ-χαμνὸ χῶμα. Ἀρχισε νὰ βρέχῃ κι' ἀκόμη περιμένουν νῆρτη αὐτὸς ὁ γέρος ὁ παπᾶς τοῦ νεκροταφείου. Ἀπ' τὰ πολλὰ ἤρτε· τελείωσε κι' αὐτό.

Ὁ Καρλότ πάγει νὰ κοιμηθῇ ἐκεῖ ποὺ κοιμοῦνται ὅλοι. Ὁ τόπος ὅλος φαίνεται σκαμμένος ἀπὸ σταυ-ροὺς ἀναποδογυρισμένους ἀπὸ τὸν ἀέρα, στεφάνια σα-πισμένα ἀπ' τὴ βροχὴ, ἓνας τόπος κηκομοιριᾶς καὶ λύ-πης, ἔρημος ποδοπατημένος, ποὺ ἀγγίζει ἀπὸ τὶς στί-βες τῶν κουφαριῶν ποὺ σωρεύει ἐκεῖ ἡ πείνα καὶ τὸ κρῦο.

V

Τὸ χῶμα πέφτει, ὁ Καρλότ εἶναι στὸν πάτο τοῦ λάκκου, οἱ γονεῖς του φεύγουν ἀπὸ καὶ χωρὶς οὔτε κἀν νὰ μporέσουν νὰ γονατίσουν, γιὰτὶ πατώνουν μέσα στῇ λάσπῃ.

Ἡ βροχὴ ἀκόμη δὲ στάθηκε. Ὁ Μορισῶ μὲ τὰ τρία φράγκα ποὺ τοῦ ἔμειναν ἀπ' τῇ Δημαρχιακῇ βοήθειᾳ, προσκαλεῖ τοὺς συντρόφους νὰ πιοῦν ἀπ' ἓνα. Μπαίνουν σ' ἓνα καπηλειό, μαζεῦονται ὅλοι τριγύ-ρω στὸ τραπέζι καὶ πίνουν. Κατόπι μὲ τῇ σειρά κερνᾷ κι' ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς συντρόφους. Στὸ γυρισμὸ ὅταν ἡ συνοδία ἔμπαινε στὴ πόλι ὅλοι ἦταν στὸ κέφι.

"Αχ! κηκομοιριά!

Μετάφρασις I. Δ. Γ.